Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 17. junija (June 17), 1930. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 141

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Amerika izzvala carinsko vojno z vsem svetom

Mehika in evropske dežele se pripravljajo na reprisalije, ko je kongres sprejel zakon visoke carine

Washington, D. C. — Nižja zbornica je v soboto končno potrdila predlogo, kakršna je bila sprejeta v senatu prejšnji dan. Zadnje glasovanje je izpadlo 222 proti 153. Carinski zakon je zdaj v rokah predsednika Hooverja, ki ga nedvomno podpiše še ta teden. Vest iz administrativnih krogov se sicer glasi, da ni Hoover nič kaj zadovoljen z novo carinsko spako, toda ugovarjati mu ne pomaga dosti.

Mexico City, 16. jun. — Mehika zgradi okoli sebe carinski zid. Ker Mehika kupuje več kot 70 odstotkov uvoznega blaga v Združenih državah, bodo novi carinski tarifi najbolj udarili Amerikance. Predsednik Rubio je zadnji teden naložil tajništvu poljedelstva, naj sestavi podatke, na podlagi katerih izdelajo carinski zakon v zaščito mehiških farmskih pridelkov proti uvažanju iz tujine.

Pariz, 16. jun. — Sprejetje Hawley-Smootove carinske osnove v ameriškem kongresu je signal za organiziranje gospodarskih interesov v evropskih deželah proti uvažanju ameriškega blaga v Evropo. Načrt je že v delu, da se združijo angleški, belgijski in nemški kovinarski interesi in osvobode Evropo ameriškega gospodstva s cenami bakra, svinca in cinka.

Obenem prihaja vest, da je v teku gibanje za ustanovitev evropskega avtomobilnega trusta. V Belgiji in Italiji se vrše sestanki in dogovori, ki gredo za tem, da se uvoz ameriških avtov postavi na kvotno bazo. Francija je že sprejela visoke carinske postavke na amer. avtomobile in truke. Ako pridejo enake postavke v drugih evropskih deželah, bodo ameriški avtni magnatje izgubili milijone dolarjev na evropskem trgu.

Organizatorična kampanja dobro napreduje

Nad štirideset krajevnih unij je bilo ustanovljenih v prošlih šestih mesecih

Marion, N. C. — (F. P.) — Organizatorično delo med tekstilnimi delavci v južih državah zaznamuje lep napredek, je dejal Thomas F. McMahon, predsednik United Textile Workers unije. Zadovoljni smo z dosedanjimi uspehi, ki so večji kot smo jih pričakovali v začetku kampanje. Akcija je v teku ne samo za organiziranje delavcev, temveč tudi za odpravo ponočnega dela za ženske in otroke, ki so uposleni s tekstilnih tovarnah.

V prošlih šestih mesecih je bilo ustanovljenih nad 40 krajevnih unij med tekstilnimi delavci v petih državah. Glavne centrale unijskega gibanja so v Greensboru, Leaksvillu, Spartanburgu, Greenvillu, Augusti in Danvillu.

Tekstilna unija ne bo podvzela nobene stavke v tem času. Skoro vse tekstilne tovarne delajo s skrajšanim časom, nekatere so pa prenehale z obratom. Radi velike brezposelnosti, bi pomenilo samomor, ako bi unija napovedala sedaj štrajk, je dejal McMahon.

Tekstilna unija je v prošlem letu poslala $16,000 v pomoč stavkarjem v Elizabethtonu in Marionu. Ameriška delavska federacija pa je izdala okrog petdeset tisoč dolarjev v podporah tekstilnim delavcem. Precejšen prispevek so poslale tudi cerkvene organizacije, ki so pridružene Federalnemu cerkvenemu svetu.

Zahteva Wollovo resignacijo

Spor med Berryjem in Wollom bo igral veliko vlogo na konvenciji Ameriške delavske federacije

Washington, D. C. — (F. P.) — Potem ko so voditelji Ameriške delavske federacije prečitali pismo, ki ga je poslal George L. Berry Matthew Wollu, podpredsedniku federacije, in v katerem je zahteval njegovo resignacijo, niso hoteli podati nobene izjave glede tega spora, ki bo igral veliko vlogo na konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se otvori prihodnjo jesen v Bostonu. Sedaj se šepeta, da se je Berry posvetoval z voditelji federacije, predno je poslal pismo Wollu, v katerem je kritiziral njegove aktivnosti v prilog zagovornikom visoke carine. Berry je izjavil, da je delovanje podpredsednika federacije poniževalno in sramotno za AFL.

Med Berryjem in Greenom, predsednikom federacije, obstoji tesno prijateljstvo. Zato prevladuje mnenje, da je bil Green dobro poučen o vsebini pisma, predno je bilo poslano Wollu. Ta je bil tudi kandidat proti Greenu za mesto predsednika, ki je bilo izpraznjeno po smrti Gompersa. Green se je zvesto držal poslov svojega urada, dočim je Woll prevzel vodstvo raznih akcij, da mu je prav malo časa preostajalo za naloge, ki jih ima kot podpredsednik federacije. Sodeloval je v gonji proti radikalcem, podal se je v službo zagovornikov visoke cadine ter prevzel mesto predsednika zavarovalne službe.

Možnost obstoji, da bo Berry kandidiral za mesto podpredsednika federacije na prihodnji konvenciji federacije in se za to pripravlja že sedaj. Naj bo stvar taka ali drugačna, dejstvo je, da bodo Wollove aktivnosti prišle na kritično rešeto na konvenciji Ameriške delavske federacije.

"NEVARNA" PROPAGANDA V UČILIŠČU

Komunistični manifest v knjižnici Emory kolegija

Atlanta, Ga. — (F. P.) — Akoprav se razpečavanje "Komunističnega manifesta", ki ga je spisal Karl Marx l. 1848, smatra za zločin v državi Georgia, nima dekan Edgar Johnson na Emory kolegiju pred njim nobenega strahu in ga ne namerava odstraniti na željo nekaterih iz knjižnice ekonomskega departmenta. John H. Hudson, pomožni državni prosekutor okraja Fulton, ki vodi prosekucijo proti šestim komnistom, ki so obtoženi puntarskega gibanja, je izjavil, da je mogoča legalna akcija proti kolegiju, ker drži v svoji posesti nevarno tiskovino.

Generalni državni pravdnik George M. Napier, ki je bil obveščen o Hudsonovi izjavi, je dejal, da država nima zakona, ki bi prepovedoval lastovanje "Komunističnega manifesta", ki vsebuje prvo teoretično razlago doktrine o razrednem boju, katero so sprejela mednarodna socialistična in komunistična gibanja. Hudson vzlic temu vztraja, da je zvezno vrhovno sodišče v več slučajih odločilo, da je razširjenje komunističnih doktrin v nasprotju z ameriško ustavo.

Šest komunistov, med njimi dve ženski, se nahaja v zaporu na obtožbo hujskanja na upor, ker so razpečavali radikalne tiskovine med delavce, ki so uposleni pri Fulton Bag & Cotton Mill Co. Obravnava proti njim se bo otvorila 19. junija.

Ameriško življenje: dihur v cerkvi!

Hinton, W. Va. — Štirje mladeniči, ki so prinesli dihurja v cerkev in ga tam pustili v teku evangeljskih obredov, so bili v soboto obsojeni v plačilo $25 in stroškov vsak. Župan, ki je vodil razpravo, je tudi obsodil vse štiri na deset dni zapora, toda zaporna kazen je bila suspendirana s pogojem, če bodo obsojenci redno obiskavali cerkev.

Rumunska komična opereta

Karol si je vzel "počitnice". Helena se še ni podala, ker jo straši Magda. Maniu si lasti kredit za puč

Bukarešta, 16. jun. — Danes poročajo, da sprava med Karolom in Heleno še ni dosežena. Karol, jezen, ker ne more pregovoriti Helene, je odšel na "počitnice" v Sinaijo, 50 milj od Bukarešte, Helena pa leži bolna od jeze v Središču, ko je izvedela, da prihaja rdečelasa Magda v Bukarešto in da je Karol kupil za njo krasno vilo.

Premijer Maniu je včeraj v parlamentu odprto povedal, da je njegova vlada pomagala Karolu do zmagovitega puča in prestola. Vse je bilo izvršeno "v mejah zakona in ustave". Vlada je poslala Karolu letalo, v katerem je prileteł iz Pariza v Rumunijo. Maniu je tudi obvestil zbornico, da vlada ni spremenila svojega programa in prva točka dnevnega reda je, da zbornica odobri Morganovo posojilo iz Amerike, za katerega Rumunija izroči telefonski monopol ameriški kompaniji.

Washington, D. C. — Ameriška vlada je v soboto priznala novega rumunskega kralja Karola II. kot "konstitucionalnega vladarja" Rumunije. Ameriški poslanik je bil informiran, naj se udeležuje vseh ceremonij v Bukarešti in se vede napram Karolu kot priznani avtoriteti na čelu vlade.

Delavska šola v Kaliforniji

Los Angeles, Cal. — Državna delavska federacija bo s pomočjo profesorjev z državne univerze otvorila svojo šolo v San Bernardinu. Vodja šole bo J. L. Kerchen. Dijaki se bodo poučevali o ekonomiji, zgodovini industrij in raznih socialnih znanostih.

Nemški fašisti brez srajc

Berlin, 16. jun. — Ko je policija prepovedala fašistom nositi rjave srajce, so se včeraj sleki in korakali goli do pasu v procesiji po berlinskih ulicah!

HUSTON POKAZAL ROGE ADMINISTRACIJI

Povedal je odprto, da ne bo resigniral iz načelništva narodnega odbora republikanske stranke

Washington, D. C. — (F. P.) — Claudius Huston, načelnik narodnega odbora republikanske stranke, za katero mesto ga je izbral predsednik Hoover, je v pismu na odbor pojasnil vzroke, zakaj ne poda odstavke na zahtevo več voditeljev stranke. V pismu obtožuje svoje nasprotnike, da so z obdolžitvami proti njemu skušali zanesti razdor v stranko in tako diskreditirati tudi predsednika Hooverja.

Huston arogantno zanika dejstvo, ki ga je pred par tedni priznal pod prisego, ko je bil zaslišan pred senatnim odsekom, ki je preiskoval zakulisno propagando — da je prejemal denar od privatnih korporacij, ki so se želele polastiti Muscle Shoalsa in je delal v interesu orgorganizacije, ki je bila znana pod imenom Tennessee River Improvement asociacija. Zanika tudi izjavo, da je rabil denar, ki ga je prejemal od te asociacije za špekulacije na borzi. Nadalje tudi zanika, da je bil lobist elektrarskega trusta, predno je postal načelnik narodnega odbora republikanske stranke.

Ta čudovita zanikanja njegovih zapriseženih izjav smatrajo nekateri politikaši v Washingtonu za predigro Hustonove resignacije iz načelništva narodnega odbora. Hooverjeva administracija se zaveda resnega položaja, v katerem se nahaja na predvečer volilnih kampanj njenih kandidatov, ki bodo prišli na volitve v mesecu novembru, zato bi se rada iznebila Hustona, ker ji je napravil že veliko škandalov v javnosti. Ako se bo Huston še nadalje ustavljal prostovoljni resignaciji, tedaj bo odbor storil vse, da mu prepreči aktivnosti v volilnih kampanjah.

Vodja fašistov izgnan iz Avstrije

Dunaj, 16. jun. — Major Waldemar Pabst, notorični monarhist iz Nemčije, ki je vodil "heimwehrovce" v Avstriji, je bil včeraj aretiran in izgnan iz avstrijske republike. Pabst je odpotoval z letalom v Italijo in se nastanil v Benetkah.

V sedmih illinoiskih okrajih je 1101 brez dela

Springfield, Ill. — V sedmih okrajih centralnega Illinoisa ob Mississippiju so naštel 1101 brezposelnih delavcev med ljudskim štetjem v zadnjem aprilu. Ti okraji imajo skupno 116,082 prebivalcev.

Zaporna kazen na obroke, da ne bo trpel business!

Omaha, Neb.—T. J. Rehak je bil zadnji teden obsojen na pet dni zapora, ker je gonil avto v pijanosti. Rehak pa se je pritožil, da bo preveč trpel njegov business, če bo skoro en teden odsoten. Sodnik je to uvaževal in odredil, da Rehak odsluži kazen na pet zaporednih nedelj, ko nima nobenega dela.

Vlada podpira fašistično diktaturo

Njeni agentje so aretirali govornika, ki je kritiziral Mussolinija

Erie, Pa. — (F. P.) — Guido Serio, italijanski komunist, je bil aretiran po zveznih agentih, ker je v svojem govoru na delavskem shodu kritiziral Mussolinijevo diktaturo.

Serio je obtožen anarhistične propagande in agitacije za nasilen prevrat organizirane vlade. Vlada zahteva, da se Seria deportira v Italijo. Mednarodna delavska obramba je po svojem odvetniku James P. Rossitu izjavila, da bi deportacija pomenila gotovo eksekucijo, kakor hitro bi Serio dospel v Italijo.

V prihodnjih par dneh se bo o slučaju vršilo zaslišanje pred zastopniki zveznega delavskega departmenta.

Delavske in liberalne organizacije prirejajo shode v tem mestu in okolici, na katerih demonstrirajo proti postopanju vladnih agentov, ki igrajo v roke fašističnim diktatorjem.

Letalo padlo na avte; trije ubiti

Chicago. Letalo, ki se je komaj dvignilo v zrak v nedeljo popoldne v Robertsdalu tik onkraj meje pri Hammondu v Indiani, je telebnilo na štiri avtomobile, v katerih so sedeli ljudje in opazovali polet. Tri osebe, vsi iz ene družine, so bile ubite in ena težko ranjena. — Dva sta bila ubita pri drugih avtnih nesrečah v nedeljo. V soboto je vlak zmečkal avto na križišču Cicero ave. in 91. ceste in ženska ter trije otroci so bili mrtvi.

Farmar-laboritska stranka na jugu

Columbia, S. C. — David S. Polier je na delu za organiziranje farmar-laboritske stranke v Južni Karolini. Ideja je dobila precejšnji zamah med farmarji. Platforma zagovarja unijoniziranje delavstva, da vlada nadzoruje razdeljevanje umetnih gnojil med farmarje ter ustanovitev posebnega sklada za izboljšanje šolskega sistema in državnih cest.

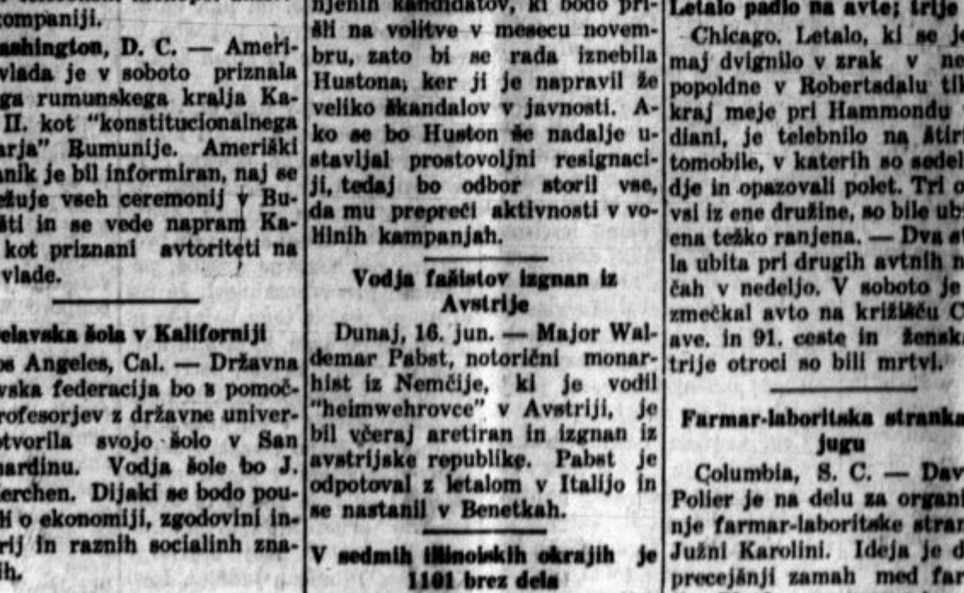

Nova metoda spuščanja aeroplanov, ki je bila na preizkušnji v Lakehurstu, N. J. Letalo dvignejo v zrak z dvigalom, nakar z višočine zdrči kot metulj.

Green urgira sprejetje Wagnerjevih predlog

Opozoril je kongresnike na nevarnost, ki preti deželi radi velike brezposelnosti

Washington, D. C. — (F. P.) — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je te dni nastopil pred justičnim odsekom spodnje zbornice kongresa in urgiral kongresnike na sprejetje predlog, ki jih je predložil senator Wagner iz države New York, čijih namen je zmanjšati trpljenje med delavskimi sloji, ki ga je ustvarila brezposelnost. Green sodi, da je brezposelna armada v mesecu maju štela 3,609,000 mezdnih delavcev.

Brezposelnost se skoro ni nič zmanjšala od meseca januarja, je dejal Green pristašem administracije v zbornici, ki so vodili obstrukcijo proti sprejetju Wagnerjevih predlog. Pokazal je na dejstvo, da delavsko gibanje izgublja zaupanje v Hooverjevo administracijo, ki se ne zmeni za to pereče vprašanje in ne stori ničesar, da bi omilila brezposelnost. Podala ni nobene sugestije za gospodarsko rekonstrukcijo in izleti za izboljšanje položaja so še vedno tako črni kot so bili sredi zime.

Stavbinska industrija je edina, ki kaže nekoliko izboljšanja, je izjavil Green, toda vzlic temu je še vedno 36% stavbinskih delavcev brez dela. V kovinski industriji so se razmere poslabšale in skoro 40% delavcev je brez dela, kar je dvakrat več kot v istem času prošlega leta. V Ameriki je nad pet milijonov družin, ki žive v pomanjkanju, kar ogroža njihovo zdravje. Ti ljudje bi radi dvignili svoj življenski standard, radi bi kupovali industrijske produkte, ki jih potrebujejo, toda njihova nakupovalna moč je padla vsled nizkih mezd in brezposelnosti.

Kot program za rešitev brezposelne krize, je Green predlagal: 1. Krajše delovne ure. 2. Višje mezde, da se ustvari zahteva po produktih. 3. Federalne uposlovalne agenture in odpravo privatnih, ki izkoriščajo brezposelne delavce. 4. Poklicno vladno službo, ki bi trenirala odslužujene delavce v novih strokah.

Ob zaključku je Green odgovoril na napade, ki jih je izrekel senator Bingham iz Connecticuta in Narodna asociacija tovarnarjev proti Wagnerjevi predlogi. Bingham in asociacija sta namreč trdila, da je Wagnerjeva predloga v nasprotju z ameriško konstitucijo.

Vojno stanje na Malti!

Klerikalna revolta izzvala drastično akcijo

London, 16. jun. — Položaj na otoku Malti, kjer je vlada v ljutem konfliktu s katoliško cerkvijo, je zelo kritičen. To je bilo razvidno iz sinočnjega naznanila, da je angleška flotila rušilcev odplula iz Gibraltarja proti Malti. Lord Strickland, governer Malte, je na potu v London, da osebno poroča o krizi. Pred svojim odhodom je Strickland odredil drastično akcijo za ohranitev miru in reda na otoku. Vse demonstracije so prepovedane.

Čikaški policijski šef odstopil v gangeški vojni

Načelnik tajne policije tudi resigniral

Chicago. — Policijski načelnik William F. Russell je v ponedeljek zjutraj pustil službo. Detektivski šef John Stege je tudi odstopil. John H. Alcock je začasno nasledil prvega, John Egan pa drugega. Oba načelnika sta resignirala pod pritiskom ofenzive čikaških časopisov, ki obtožujejo policijo korupcije v zvezi z zadnjimi gangeškimi umori. V desetih dneh je bilo enajst umorov, preteklo je osem dni in — noben morilec še ni prijet, aretiranih pa je bilo v tem času okrog 1200 brezposelnih delavcev.

Indijski nacionalisti mobilizirajo žene

Razglašujejo enakopravnost spola. Aretacije in krvave praske se nadaljujejo

Kalkuta, Indija, 16. nov. — Gandhijevi pristaši razglašajo, da je konec "purde" v Indiji. "Purda" znači, da žena živi le doma in se ne vtika v javne zadeve. Nacionalisti opozarjajo na dejstvo, da se indijske žene udeležujejo kampanje pasivnega odpora v isti meri kakor možje in delijo z njimi zapor. Nato apelirajo na ostalo ženstvo, naj se v splošnem pridruži borbi za neodvisnost.

Apel se deloma glasi: "Proč s starinsko purdo! Žene, pridite iz kuhinj hitro! Zaženite lonce in sklede z ropotom v kot! Raztrgajte platno, ki vam zastira oči in nagiejte se novega sveta! Naj vaši možje in bratje kuhajo sami! Indija vas potrebuje."

Nacionalisti upajo, da bodo glavno delo bojkotne kampanje proti tujemu platnu, tobaku in alkoholu opravile ženske. Indijke, ki so že v vrstah gandijevcev, zahtevajo tudi prohibicijo pijač.

Bombaj, 16. jun. — Današnje vesti omenjajo aretacije na debelo po vsej Indiji. Vlada je odredila drastično postopanje z vsemi agitatorji, ki vodijo bojkot in davčno stavko. V Bombaj je prišlo tisoč vojakov za ofenzivo proti bojkotni kampanji.

Pri večjih izgredih v Midnapurju je bilo v soboto devet domačinov ubitih in mnogo ranjenih. Težke zaporne kazni se izrekajo dnevno.

Davis pogostil prijatelje

Washington, D. C. — Delavski tajnik James J. Davis je priredil banket v počast predsedniku Hooverju. Med gosti so bile znane osebe, o katerih se govori, da so prospektivni kandidatje za mesto delavskega tajnika, med njimi W. N. Doak, predsednik bratovščine železniških spremnikov; William Hutcheson od tesarske unije; Robert Carl White, sedanji pomožni delavski tajnik, in E. J. Manion, predsednik bratovščine železniških telegrafistov.

Eksplozija streliva usmrtila sto Kitajcev

Ignoranca zmagovalcev povzročila razstrelbo zaplenjenih granat. Kitajski governer ustreljen

Šangaj, 16. jun. — Okrog sto kitajskih vojakov je bilo ubitih in 300 ranjenih 10. junija v Čučovu, ko je eksplodirala zaloga municije. Poročilo se glasi, da so vstaške čete invadirale provinco Kvangsi in se polastile omenjenega mesta, v katerem so našli večjo zalogo vladne municije v skladišču. Zmagovalni rebeli so hoteli strelivo naložiti na vlak in odpeljati s seboj, pri tem delu pa so ravnali tako bedasto, da so užgali zalogo in granate so letele na vse strani, vmes pa so frčali raztrgani človeški udje. Materialna škoda je ogromna.

Kanton, 16. jun. — Lien Huan-jen, governer province Kvangsi, je bil včeraj ustreljen v tukajšnjem hotelu Asia. Atentator, ki je bil prijet, je priznal, da mu je vodja vstašev ponudil 10,000 dolarjev in naslov polkovnika, če ubije governerja.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

188

Datum v oklepaju, na primer (May 31-30), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Simonovo poročilo

Angleška vladna komisija, katero je vodil Sir John Simon, je dve leti preiskavala razmere v Indiji, nato je eno leto sestavljala poročilo o rezultatu preiskave, ki je bilo zdaj končno objavljeno. Poročilo ne pove nič novega. Vsa resnica, da Indijo tare prokletstvo kastnega sistema in narodna ter verska razkosanost ter da je v mnogih ozirih zaostala 5000 let v razvoju civilizacije, je že davno znana. Za to reč ni bilo treba nobene komisije niti preiskave.

Simonova komisija tudi pravi, da Indija dobi samovlado v mejah britanskega imperija kakor hitro se pokaže, da bo samovlada "koristila Indiji". Tudi to ni novo. V Londonu govore že dolga leta. Danes so še mnenja, da bi samovlada škodila Indiji in še bolj — Angliji. Tega mnenja je menda tudi MacDonald, ker se še ni odločil, dasi je samovlada Indije (dominion) v programu angleške delavske stranke.

Zadeva Indije je jasna. Tu ni vprašanja o svobodi indijskega ljudstva, o svobodi kakor mi razumemo to besedo; vprašanje je le, kdo bo zanaprej izkoriščal indijske milijone. Ako ostane po starem, jih bo izkoriščala Anglija, oziroma njeni kapitalisti; ako pa Anglija dovoli "svaraj" ali samovlado, jih bodo izkoriščali domači tirani. Vsaka dežela ima režim, za kakršnega je njeno ljudstvo sposobno. Ako bi bilo sposobno za kaj boljšega, bi imelo nekaj boljšega. To je vendar jasno.

MacDonaldova vlada bi storila najbolje, da ustavi represije v Indiji, izpusti vse "rebele" iz zapora in dovoli samovlado. Naj imajo Indijci sol, zemljo, leseni kolovrat, grobe domače cape in vse svoje domače maharadže in barbarske zakone. To je kar hočejo imeti in to je — stopnja njihove civilizacije in svobode.

Angleški laboriti naj si umijejo Indijo s svojih rok!

Sladoled

Sladoled je roba, ki jo na debelo liže vsa Amerika: otroci, žene, dekleta in moški obojega spola (možje in babjaki). Samo v Chicagu poližemo vsak dan povprečno 300,000 kvartov v poletnem času in 75,000 kvartov pozimi.

Dali je sladoled luksus ali življenjska potreba, ni zdaj važno. Zadostuje nam dejstvo, da Američani povžijejo ogromno količino te hrane in na stotisoče ljudi eksistira od sladoledne industrije.

Kar nas danes zanima, je cena sladoleda. V finančnih kolonah dnevnega časopisja čitamo namreč, da se je proizvajanje sladoleda v zadnjih dveh letih scenilo za najmanj pet centov pri kvartu. Kljub temu so cene vedno iste. Tovarnarjeva cena je en dolar do $1.30 galona, dočim lastnik "ice cream parlorja" dobi $2 do $2.40 za galono ali po 50 do 60 centov kvart.

Dobiček je torej velik. Ameriška publika pa pridno plačuje, liže in — molči. Je pač sladko. . .

V Rumuniji je imenitno!

Novopečeni rumunski kralj Karol je razglasil svojo bivšo ženo Heleno, ki se je ločila od njega, za kraljico. Čisto enostavno in gladko: Helena je kraljica!

Helena se je ločila od njega cerkveno. Sam patriarh, najvišja glava rumunske pravoslavne cerkve, je izvršil razporoko, a kaj je to Karolu? Nič. Z eno potezo peresa je dekretiral, da razporoke ni bilo! Helena je še vedno njegova žena, in ker je žena, je naravno zdaj kraljica. Sklenjeno, podpisano, izvršeno!

Prav tako lahko bi Karol lahko dekretiral, da rumunske cerkve sploh ni in rumunskega naroda ni — on je cerkev in narod.

Čisto enostavno in lahko, dokler je človek kralj, narod pa samo gleda.

Pripovedka: Nekoč je bil mož, ki je odgovoril resnico na vsa vprašanja pred senatnim preiskovalnim odsekom.

Chicago ima približnotri.. in.. pol milijona prebivalcev, 2000 gangežev in enega kardinala.

Glasovi iz naselbin

Rudarska situacija v Kansasu

Girard, Kans.—Vsak punt ali revolta ima svoje vzroke. Kadar postanejo razmere neznosne, tiranstvo vedno večje, da je svobodno gibanje popolnoma onemogočeno pod težo razmer, se dvignejo uporniki, ki skušajo raztrgati vezi, v katere so jih uklenile nazadnjaške sile. Skušajo izluščiti seme, ki je še zdravo, iz katerega bo vzklilo vzornejše in bolj demokratično telo.

To velja za države, politične stranke, gospodarske, podporne in strokovne organizacije.

V mislih imam U. M. W. of A. Omejil se bom samo na okraj 14 U. M. W. of A. ter skušal navesti nekaj vzrokov, zakaj so kansaški premogarji z drugimi vred rebelirali proti avtokratičnemu vodstvu organizacije, in se pridružili skoro 100% reorganizirani U. M. W. of A. s sedežem v Springfieldu, Ill.

Znano je, da smo imeli pred desetimi in več leti vzorno rudarsko unijo, do katere so imeli vsi napredni in organizirani delavci spoštovanje; bila je vzgled, kako se lahko s solidarnostjo in posebno z dobrim vodstvom ustanovi unija, do katere imajo rešpekt tudi podjetniki. Ni se bilo treba klanjati bossom ket danes; lahko si mu rekel: "Pojdi v pekel!" brez da bi bil v nevarnosti pred izgubo dela. Mnogokrat so bossi izgubili delo, če so postajali preveč arogantni napram rudarjem. Rudarji so enostavno poslali odbor k superintendentu z zahtevo, da se ima boss umakniti. Če ni šlo zlepa, je šlo s stavko. Zato so bili bossi navadno precej prijazni in pravični. Sijajna organizacija pod vodstvom Alex Howata.

Ampak v glavnem vodstvu unije se je ugnezdil največji škodljivec poznanega časa, ki globa organizacijo od znotraj in od zunaj. Znana je protestna 6-mesečna stavka proti suženski postavi, katera je prepovedovala stavkati. Avtor postave je bil Henry J. Allen, takratni governer države Kansas, sedaj zvezni senator. Ko so vrgli (s pomočjo te suženske postave) v okrajni zapor cel odbor (razen enega, ki je kapituliral), je mednarodni predsednik John Lewis priskočil na pomoč temu avtokratičnemu governerju s tem, da je suspendiral cel distrikt iz U. M. W. in izmolil prokletstvo nad odborom z željo, naj ostane v zaporu na veke, zato ker je pošteno vodil distriktno organizacijo.

S pomočjo svojih dobro plačanih agentov je za premogovne barone nabiral skebe, da so pričeli z obratom—prvič v 25 letih brez dovoljenja dist. organizacije. S tem je bila organizaciji zadana smrtna rana. Če bi bil John Lewis ostal vsaj nevtralen, če že ni njegova moralna dolžnost kot glava unije pomagati v boju z reakcijo, ki hoče čez noč uničiti moč unije, bi bil rezultat boja vsekakor drugačen. Postavil je provizorično vlado z Van Bittnerjem na čelu, ki zasluži prvo nagrado za John Lewisom v destruktivnem delu med organiziranim delavstvom.

Ko je Lewis nekako čez leto dovolil volitve za dist. odbor, je on izbiral kandidate. Če se mu je unionist le količkaj zdel aktiven, ga je diskvalificiral, češ, da ni ubogal, ko je izdal ukaz: nazaj na delo. Na ta način so prišli v urad največji nazadnjaki Lewisovega kalibra; pod tem vodstvom se je unija rapidno razkrojala. Koncesije premogovnim družbam so bile zelo poceni. Mnoge pridobitve, katere so bile pridobljene z velikimi žrtvami, so izginjale čez noč.

Pod direktivo Lewisa, ko se je sklepala nova pogodba, je bila zgubljena zelo važna točka glede uposlovanja delavcev. N. pr. rudar je vprašal bossa za delo, a ga ni dobil, hotel pa je tam delati. Dal se je vpisati na čakalni list, ki ga je držal unijski zastopnik pri vagi. In boss ni smel nobenega delavca uposliti pred dotičnim rudarjem. To je bila zelo važna točka, ker bossi niso mogli nobenega črnolistati kot se čestokrat dogaja danes aktivnim unionistom. Lewis se je opravičil s tem, da noben drug distrikt nima take klavzule v pogodbi; čemu naj bo Kansas izjema? Zelo dober argument!

Upostavil je famozno arbitražo, ki je prava spaka. Zadnjo inštanco za pritožbe tvorita dve osebe. Za Southwestern Coal Operators Association je W. L. Johnson, za dist. 14 U. M. W. pa John P. White, nekdanji predsednik U. M. W.

Vrabci na strehi že vedo, da se je John P. White prodal premogovnim kompanijam z dušo in telesom. Nekdaj so bile vse pritožbe rešene, če ne na prvi inštanci (boss in jamski odbor), gotovo pa na drugi (dist. odbornik, poslovodja in vsi člani prve inštance skupaj). Če ni bilo sporazuma tukaj, je sledila lokalna stavka, če še ni šlo hitro, je sledila stavka v vseh jamah prizadete družbe, in šlo je navadno brez stavk.

Sedaj so kompanije arogantne ter nemarajo izravnati sporov na prva dva načina in sicer namenoma ne, da gre pritožba na najvišji tribunal, pred dve osebi. Ti dve osebi 99% pritožb razsodita v prid kompanijam.

Stavka je pod kaznijo (1 dol. dnevno na člana) prepovedana. Še po neunijskih revirjih imajo delavci pravico do stavke, kadar postanejo razmere neznosne. Ampak v Kansasu ni dovoljeno stavkati. Kar ni dosegel avtokratični governer l. 1921 s svojo nazadnjaško legislaturo, je pozneje uresničil unijski grobokop, John L. Lewis.

Na mednarodnih konvencijah in pri pogajanjih za nove pogodbe med unijo in baroni premoga, je vedno naglašal, da je toliko in toliko lokalnih stavk v Kansasu, katere je treba odpraviti. Danes so res odpravljene. Odvzeto je edino orožje, ki so ga delavci še imeli.

Kansaška unija se je 95 odstotno izrekla za reorganizirano U. M. W. pri splošnem glasovanju. Toda tragična igra izza leta 1921-22 se je ponovila. Distrikt je suspendiran, upostavljena je provizorična vlada iz najbolj dvomljivih karakterjev. Premogovni baroni so takoj izjavili, da priznajo samo Lewisov odbor. Če bi bil Lewis importiral ducat Culukafrov iz Afrike in jih predstavil za svoj odbor, bi ga baroni seveda takoj priznali (taka je bila njih izjava, ne glede kdo je ta odbor). Pozneje so šele počasi povedali, da po pogodbi z U. M. W. of A. morajo priznati samo lewisovce. Ker je bilo tukaj dosti aspirantov za službe, nekatere vidimo, ko so hlapčevali Lewisu že leta 1921-22, zato ni bilo treba iti po Culukafre, dasi najbrž bi bili bolj značajni. Precej jih je poslal tudi od zunaj.

Cela armada Lewisovih križarjev opravlja vražje težko delo organizirati kansaške puntarje. Toda delo ni šlo kar nič od rok, križarji so se držali po hotelih kot navadno (med ljudi se niso upali). Njihov štab je pa izdajal gromovite, proseče in grozeče izjave potom lokalnega lista. Računa se, da Lewis tedensko vrže v Kansas 8 do 10 tisoč dolarjev svojim agentom za njih umazano delo.

Za stavkarje skozi preteklih 10 let ni bilo rudečega centa. Lahko je uganiti, odkod ta finančni vir, saj kompanije z vsemi silami pomagajo Lewisovi gangi terorizirati delavce naprednega mišlenja. Sicer en čas družbe niso pritiskale. Ko pa so videle, da bodo pristaši napredne struje zmagali, so se tudi kompanije vrgle v boj. Dale so ultimat, da morajo delavci takoj podpisati "yellow dog" pogodbo ali pa pobrati šila in kopita iz jame. Boss je rekel, da je to ukaz provizorične vlade dist. 14. "Yellow dog" pogodba pa pomeni, da se ne boš pridružil nobeni drugi organizaciji ter da ostaneš lojalen Lewisu.

Torej premogovne družbe, največji sovražnik organiziranega delavstva, pa prisilijo svoje delavce, da se vpišejo v "great" U. M. W. of A. z največjim tiranom na čelu. Kakšna ironija!

Kdor ima odprte oči in ušesa in ima še samo trohico zdravih možganov v svoji glavi, vidi, da je danes Lewisova U. M. W. of A. stoodstotno kompanijska unija. Kompanija te prisili, da postaneš njen član in ti ukaže, katere uradnike boš imel, da bodo pomagali kompaniji strahovat tebe in tvoje sodelavce. Ali bomo še plačevali visoke asesmente tej uniji, da boš s pomočjo svojega denarja teroriziran?

Pri jami, kjer sem zaposlen tudi jaz, dela okrog 400 ljudi, to je največji premogovnik v Kansasu. Cirkulirali so pristaši napredne struje peticijo, da se odpravi "check-off" sistem. Podpisalo se jih je 374, vsi ti so pripravljeni žrtvovati to važno točko, da se otresejo lewisizma. Ali v tem slučaju družba nemara nič slišati, da se ukine ta točka. V Kansasu bi bilo lahko pomesti z lewisovci, če bi jih družbe tako ne podpirale in jim tesno stale ob rami. Tako pa je boj zelo otežkočen, in zadnje dejanje se bo odigralo na sodišču. Ker pa so današnja sodišča (z malo izjemo) naklonjena velikemu biznisu, sem vsaj zelo pesimističen.

Dne 6. maja je okrožni sodnik izdal sodnijsko prepoved proti lewisovcem, da se nimajo vtikati v notranje zadeve reorganizirane U. M. W. of A., ali že drugi dan je isti sodnik preklical indžunkšen, češ, da ni zaslišal obe stranki. V resnici je bilo najbrž tako, da so ga nevidne sile trdo prijele, češ, kaj si storil; to nam škoduje; hitro popravi zmoto! Storjeno. Zaslišanje je bilo odgodeno do 18. maja. Danes, ko to pišem, je 3. junija, zaslišanja pa še ni bilo. Pravijo, da je judge Resler delavski prijatelj. Yes. Prijatelj delavcev bo zopet pri prihodnjih volitvah. Naperjenih je veliko tožb proti kompanijam in provizorični vladi dist. 14 U. M. W.

Ne samo v Kansasu, tudi povsod, kjer ima unija še kaj vpliva, se vidi destruktivna taktika lewisovcev, ki ne more pripeljati s sedanjim vodstvom nekdaj vzorne unije drugam kot v grob. Leta 1922 je bila stavka enotna in efektivna. Takrat je pogodba vseh org. premogarjev potekla ob istem času; po stavki l. 1922 pa so imeli premogarji na trdem polju pogodbo potečeno v jeseni, na mehkem premogu pa spomladi. In to cepljenje se je nadaljevalo tako, da ima danes vsak distrikt svojo pogodbo in lestvico, kolikor to sploh še obstaja.

En distrikt bo stavkal, drugi pa delal, in obratno. Ali morejo biti take stavke uspešne? In če je unija tukaj samo zato, da šikanira in prosekutira svoje članstvo, na drugi strani pa protektira premogovne družbe, potem naj gre v pozabnost, če res ni druge poti iz tega boja, ki ni lep, in to ob času, ki bi bila harmonija v uniji najbolj potrebna, da bi vsaj deloma olajšala bedo in pomanjkanje v tej krizi. Pa se mora pošteno članstvo boriti proti parasitom v lastni sredi. Zakaj Lewis ne pošlje to svojo armado organizatorjev na neunijska polja? Kaj delajo v Kansasu, Illinoisu, Indiani, Iowi itd.?

Vemo, da je Lewisova naloga počistiti unijo s površka, za kar bo bogato odlikovan po premogovnih baronih.

Ta desetletni boj z vodstvom unije nas uči, kam prijadra organizacija, za katero se članstvo premalo briga, ter s svojo brezbrižnostjo dopusti, da se zaredijo parasiti v njej in katero ni mogoče ozdraviti in uničiti parasite. Pač pa parasiti uničijo organizacijo, za katero smo se začeli brigati šele ob dvanajsti uri, ko nam je že voda v grlo tekla. Končno pridemo zopet do točke, ki se je tako vražje bojimo, da se bo delavstvo moralo prej ali slej osvojiti sovražne postavodaje, da se bodo postave delale v prid delavstvu; da bodo postave pomagale delavskim strokovnim organizacijam na noge, ne pa polena metala pod noge kot se danes godi. Organizirajmo se politično v socialistični stranki.

Čitatelji naj mi oproste, da kličem v spomin boj, ki se je odigral pred desetimi leti. Ker so v sedanjem boju iste stranke, se mi to zdi važno. In kadar bo zgodovinar pisal zgodovino U. M. W. of A., bo najbrž posvetil precejšno poglavje takratnemu notranjemu boju med gl. predsednikom in vodstvom 14. distrikta.

Premogar.

A. Garden:

OPAZOVANJA

Ameriško ljudstvo bo še tepla brezposelnost, korupcija vladnih organov, za katero plačujemo težke milijone dolarjev letno, zločinski vali in druge dobrote, ki padajo na vse strani s prestola vladarjev "God's country."

Pri zadnjih primarnih volitvah za zvezno senatorsko togo v državi Illinois je bilo med kontestanti starih strank glavno vprašanje svetovno razsodišče: dali naj Amerika sodeluje v njem ali igra še naprej vlogo Shyloka. Zmagala je Ruth McCormick, ker je imela najtežjo denarnico. Osebno je potrošila nad četrt milijona dolarjev, tričetrt milijona so pa zanjo potrošili njeni prijatelji, po poročilu revije "Nation", med katerimi je tudi Thompson-Crowova skupina republikanske stranke, ki ima prvenstvo na polju korupcije srednjega zapada. Vprašanje svetovnega razsodišča, ki je za deželo primeroma majhne važnosti, je kljub zmagi McCormickove za illinoiske volilce nevažno, kakor vsa druga politično gospodarska in socialna vprašanja, ker je bil pri volitvah odločilni faktor denar.

* * *

Pri enakih volitvah v Pennsylvaniji je odločil, pravijo nekateri politični vsevedi, common sense, ker so menda volilci zmešali štreno enako Mellon-Grundyjevi mašini kot Varejevi. Pravilnejše bi se glasilo, da je tudi pri teh volitvah zmagalo politično moronstvo. Dokler bo ljudstvo v Pennsylvaniji dajalo podporo republikanski stranki—ali pa demokratski—toliko časa ne more nikdo govoriti, da je v tej prosvitljeni deželi Mellonizma & Co. trohico common sense, ali kot mi pravimo, navadne pameti.

* * *

Pinchot, ki je dobil governersko nominacijo, je nedvomno nekakšen politični stvor v tej državi. Človek, ki se prišteva med progresivce, grozi velebiznisu — kar je za ljudsko konzumcijo — in obenem dobi podporo Mellon-Grundyjevih interesov, mora biti gotovo velik stvor, hybrid, kameleon — kakor že hočete. In Pinchot got away with everything pri zadnjih volitvah. Da je zmagal nad kandidatom Brownom, katerega je podpirala državna federacija —in John L. Lewis, the GREATEST labor leader—zaeno z Varejevo politično mašino, je več vzrokov. Prvi je ta, ker je imel podporo Mellon-Grundyjevih interesov, ki vladajo razen Philadelphije, katero mesto je v rokah Vareja, državo z železno pestjo srednjeveških baronov; drugič, ker je Pinchot bolj poznana oseba kot Brown in tretjič, ker je primeroma pošten in ima več dobrih osebnih lastnosti v očeh mase kot zadnji. Izmed vseh bolj znanih političarjev v deželi pa je Pinchot nedvomno največji politični muddlehead.

* * *

Končno mar naj človek smatra za common sense dejstvo, ker so volilci izbrali Davisa rajši kot Grundyja? Davis, delavski tajnik zvezne vlade zadnjih deset let, je reakcionar in nincompoop, kateremu ne dobiš para. Ves čas svojega tajnikovanja je bil največji apologetik Hardingovega, potem Coolidgevega in sedaj Hooverjevega režima, v kateri stroki je poznan kot največji artist. Delavske organizacije, namreč voditelji unij, si ne morejo preveč čestitati nad to zmago. Značilno pri tem je to, da je Davisovo stališče z ozirom na uvozno carino slično Grundyjevemu in Hooverjevemu. O vrednosti te zmage se bo organizirano delavstvo imelo priliko prepričati takoj, ko pride Davis v senat, kar se skoro gotovo zgodi.

* * *

To je common sense pennsylvanske politike v pravem pomenu besede. Tisti del delavstva, ki ne spada med politične morone, ki ne pluje v lastno skledo in ki se je naveličal batin Mellonovih in drugih interesov, bo agitiral in glasoval za Jim Maurerja za governerja in dr. Van Essena za zveznega senatorja, oba kandidata socialistične stranke, zmožna in dolgoletna borilo-

(Dalje na 3. strani.)

Tretje življensko stanje

Nova sanjska teorija

Prvega poznamo vsi — to je življenje v bdečem stanju; drugo je spanje, tretje pa je — vsaj po trditvah znanega Bergsonovega učenca dr. Rudolfa Biacha — sanje. Ta mož se že dolgo trudi, da bi znanstveno utemeljil tako zvane okultne fenomene o sanjah in posebno zakone, ki določajo nastanek simbolov v sanjah, filozofiji in umetnosti.

Dr. Biachu pomeni simbolika tajno govorico. Po njegovem mnenju je vobče vsaka govorica spoj slik in prispodob. Slike učinkujejo na ta način, da zbujajo v ljudeh skupne občutke, prispodobe pa temeljijo po svojem pomenu na dogovorih, ki so jih sklenili ljudje med seboj. Simbol pa je slika in prispodoba obenem ter korenini tako v čutnem svetu kakor v območju razuma človeške duše in se mora zato uporabljati povsod tam, kjer se pokažejo misli za nezadostne.

Sanje zaradi tega niso nobena izpolnitev želja, temveč kretanje življenjskega stanja med bdenjem in spanjem in ki se poslužuje simbola kot izraznega sredstva. Bdenje in spanje sta periodiciteti, ki se ne zamenjujeta zgolj časovno, ampak se tudi med seboj izpolnjujeta in pojasnjujeta. Kakor vplivata drug na drugega naše čutenje in naše hotenje, tako izžareva bdenje svoje energije v spanje in spanje meče sence v bdenje. Tretje življensko stanje se karakterizira v sanjah in v često temnem in nerazumljivo izraženem hrepenenju po nekem odnosu k zmislu vsega žitka in bitka. Filozofija, znanost, umetnost in poezija streme za tem, da bi dale človeku notranje razmerje k vseodločujočemu načelu svetovnega dogajanja.

Znani fenomen reševanja problemov v spanju in posebno v pripovedki in legendi nastopajoče nepričakovano videnje umetnostnih in znanstvenik spoznanj, za katere se je človek zaman boril podnevi, dobi svoje pojasnilo v pojmovanju, da vzame speči človek nalogo s seboj v spanje in tako v spanju naprej misli. Sanjajoči človek je s svetovno dušo mnogo bolj zvezan kakor bdeči in najde v sanjah možnosti, ki so mu podnevi nedopustne. To teorijo potrjuje tudi veliki filozof Giordano Bruno, ki je dajal navodila, kako se človek lahko navaja k rednemu duševnemu delu med spanjem.

Dr. Biach označuje sanje kot ekstatično spanje, v katerem prestopi človek prostorne in časovne meje ter se združi z zmislom svetovnega dogajanja. Tako nam postane življenje v sanjah razumljivo in materialistično stališče psihoanalize, ki pušča marsikaj v sanjskih fenomenih nepojasnjivega, izgubi tako svoj znanstveni značaj, kakor tudi prepričevalno nujnost.

STRELOVOD

S to Franklinovo iznajdbo je bilo tako kakor s cepljenjem zoper koze. Ozkoumniki niso pojmili, kako bi si človek moral vcepiti ospenice, če pa se jim hoče ogniti. In zakaj kličeš blisk na svojo hišo, ko pa bi se ga najrajši odkrižal? Leta 1783. je posestnik Vezery de Boisleve v Saint-Omeru postavil na svojo streho strelovod. Sosed se je vznemiril in ga prosil, naj se odpove tej kočljivi novotariji zaradi varnosti okolice. Vezery se ni vdal, zato ga je sosed tožil pred flamskim večem (večniškim sodiščem). Večniki ali prisežniki so mu zapovedali strelovod odpraviti, Vezery je slušal, hkrati pa napravil priziv na višje sodišče v Arrasu. Pravda, ki je zanimala znanost in javno pravo, se je sodila 26. junija 1783. Izrek večnikov se je razveljavil in g. Boisleve je smel vzpostaviti svoj "strelni potegač". Ta tožba, ko je vzbudila mnogo hrupa, je pospešila uporabo Franklinovega izuma ter obrnila pozornost na mladega odvetnika, ki je na treh sejah govoril za Verzeryja nad vse spretno, bistroumno in s tehničnim znanjem. Bil ni nihče drugi ko Robespierre, kasneje prosluli prekuc uh.

Ameriško življenje

157.

Profesorska raztresenost

Profesor v stari povesti, ki je popraskal žemljo namesto svojega vratu, je dobil tekmeca v profesorju Fredu W. Nicholsu, ki že 40 let uči v Evanstonu.

Onega lepega dne se je mirno peljal v svojem avtku po klasičnih ulicih Evanstona in premišljeval bogvekaj, ko je začul surov policajev glas: "Stoj, vozi sem!"

Profesor je zazijal.

"Ali res? Zakaj pa? Kaj je narobe? Vozil sem samo 15 milj na uro in licenca je plačana in vse je v redu. Signalov za ustavljanje tudi ni v tej ulici. Morda mi samo želite voščiti dober dan."

"Povejte sodniku, ne meni. To je ukraden avto in zdaj ga imam."

"Ni mogoče! To je moj kupe. Moja hči ga vedno pusti zame pred hotelom. Tako je tudi danes. Zlezel sem noter in pognal. Kako bo ukraden? Poglejte številko licenčne tablice. Čakajte, da sam vidim — — — Oh, saj, saj res! To ni moja številka! To ni moj avto! Kako zlomka se je pa to zgodilo?"

"Na policiji že izveste, le hitro z menoj!"

Na policiji so spoznali profesorja in mučna negotovost je bila pojasnjena. Profesor je v zamišljenosti zlezel v tuji avto, ki je stal zraven njegovega in lastnik, ki ga ni našel, je brž obvestil policijo, da mu je voz ukraden.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

STRIC IZ AMERIKE

Ljubljana, 23. maja 1930.

Iz Avstrije je dospel pred tedni okrog 60-letni John Key v Dalmacijo. Iz Splita v Dubrovnik se je vozil na Kumanovem parniku ter je hotel kupiti zase vse boljše kupeje. Dobil jih je le nekaj. Na parniku je potem bogato obdaroval vse strežaje, kapitanu pa je dal dragoceno cigaretno dozo v spomin. Deževali so bankovci po 100 in 1000 dinarjev. V Dubrovniku je hotel najeti spet vse boljše sobe hotela Imperijal, a je dobil le troje sob. Od Dubrovačke plovidbe je zahteval, naj mu da na razpolago celo jahto, da bo delal izlete po morju. Plovidba mu je ni mogla dati, dasi je ponujal Key velike tisočake. A plačeval in zalagal je povečini čeke neke banke iz Lucerna, ki so se glasili na dolarsko valuto. Vse mesto je vedelo za Keyja, ki je bogato obdaril vsakogar, ki je sploh prišel v njegovo bližino. Policija pa se je zainteresirala zanj, vprašali so ameriškega poslanika v Beogradu, a ta ni vedel nič slabega povedati, prav tako ne inozemske policije. Lucernska banka pa se je upirala izplačati vse čeke, dasi ni mogla očitati Keyju nobene napake. Čeki so bili pravi in pravilno izdani od banke — le da je Key menda imel važen trgovski opravek v Albaniji. Le če v tem opravku uspe, lahko vnovči vse čeke. Nekaj mu je banka vendarle tudi v Dubrovnik nakazala, vendar ne toliko, da bi lahko poplačal vse dolgove. Potem pa so ga naprosili, da je odšel v Albanijo, neki policijski uradnik pa ga je spremljal do meje.

Kako je bilo potem v Albaniji in kako je tam uspel in kaj je tamkaj počel — ne vemo. Lepega dne pa je s parnikom dospel Key spet v Dubrovnik v spremstvu uradnika albanske policije. Hotel ni dajati nikakih izjav, dejal je le, da je uspel imenitno....

No — in ta dolarski princ se je pojavil te dni tudi v Ljubljani in tudi tu delil dolarje kot smeti.

Prišel je s tajnikom in se nastanil v Unionu. Ali je tudi tu hotel imeti več sob — bogve. In kaj je sploh? Sprva je trdil, da je pesnik in pisatelj in da potuje v trgovski misiji. Zdaj govori, da je on sam velik bogataš, da je menda lastnik petrolejskih vrelcev in da ima denarja kot toče.

To zadnje bo menda držalo. Zakaj koj po prihodu v hotel si je naročil bogato kosilo s kaviarjem in šampanjcem, kar ga je stalo malenkost — 600 Din. A jedel je zelo malo, dajal pa milijonarjem podobno visoke napitnine. Da je pustil kosilo, je dejal, ker so mu preveč prinesli na mizo. No za 600 Din pa že mora biti precejšnja skleda.

Nato je ta stric iz Amerike stopil v krivcu. Dal se je obriti in ostriči. Pri odhodu je stisnil pomočniku 500 Din v roko, prav tako je stisnil tudi frizerki 5 stotakov. Oba sta strmela in bila kar v zadregi, a Američan jima dejal angleško: "Nič ne dvomita, vse je v redu."

Šel je v hotel ter poslal boya po cigarete. Dal mu je 100 Din ki naj zanje prinese najfinejših cigaret. Drugega je poslal po podžamo v trgovino. Stala ga je 1600 Din. Ko mu je vajenka neke ljubljanske trgovine prinesla naročeno perilo, ji je Američan stisnil 10 dolarjev v roko.

In tako so dolarji kar deževali iz njegovih žepov. Hotelskemu slugi je dal baje kar 1000 Din, natakarji in sluge, ki so mu stregli so dobili vsi kar po 10 dolarjev, po pet stotakov in podobno.

Drugega dne je najel avtotaksi, ki naj ga popelje v Linz na Gornjem Avstrijskem. Šofer je seveda ves vesel ustregel in povabil še nekoga s seboj. In so odbrzeli proti Domžalam. Tamkaj je sklenil stopiti v gostilno in tudi tamkaj zbuditi malo zanimanja zase in njegov denar. Naročili so v gostilni vsega mogočega, tako da sami niso mogli vsega pojesti in popiti, a naročevali so še kar naprej. Pa je gostilničar stopil na prag in klical v gostilno vsakega, ki je prišel mimo. In tako je bil v gostilni mal praznik, cela gostija.

Šoferja sta potem peljala Keyja in njegovega tajnika preko meje ter sta se čez dva dni vrnila v Ljubljano. Pravita, da sta bila prav tako zelo bogato nagrajena. Key pa zbija take svoje denarne šale tudi v Avstriji.

Vsekakor je to bogat Američan, ki uživa s tem, da trosi svoj denar in zbuja tako zase zanimanje med evropskimi skromnimi in bolj ali manj suhimi ljudmi.

Stradaj, pa boš ozdravel

Beograd, 23. maja 1930.

To geslo je kaj pogostjo slišati iz ust nekaterih apostolov novega načina zdravljenja vseh bolezni. So to takozvani apostoli gladovanja, stradanja. Če si bolan, treba le kakih 50 dni stradati, pa boš zdrav.

S takim geslom in podobnimi izjavami je svoj čas zbujal mnogo zanimanja med ljudmi in svetom tudi Aleksej Suvorin, ruski begunec, ki živi v Beogradu. Ta je s svojim razlaganjem zdravilne učinkovitosti stradanja upravi zaslovel preko časopisja in ga poznajo celo v inozemstvu. Veliki humoristični časopisi so zbijali šale iz njegovih naukov, zdravniki so ga napadali, bolni, povsem obupani ljudje pa so laskavim besedam Suvorina verjeli in se mu zaupali v zdravljenje. Sodišče mu je dejalo tudi sitnosti in je stal predlanskem pred sodniki radi padarstva.

Tudi zdaj bo v kratkem imel čast, stopiti pred sodišče in se zagovarjati radi mazaštva, radi katerega jih je nekaj celo umrlo. Mož že dolgo časa zdravi in je nekaj oseb tudi umrlo. Tako je zdravil med drugimi tudi neko Kupenko Korunovičevo. Natvezel ji je svoje zdravljenje z gladovanjem. Žena je tako oslabela, da ni mogla več govoriti. Po 62 dneh lakote je bila tako izčrpana, da je Suvorin odredil, da jo morajo prepeljati v bolnico, da jo tamkaj okopljejo ter tako ostane živa. Tako se bo očistila vsega, kar je nezdravega v njej. A ženska je po treh dneh — umrla.

Uprava bolnice je obvestila državnega tožilca, ki sestavlja zdaj obtožnico proti Suvorinu radi mazaštva, s katerim je zakrivil smrt pacijenta.

Suvorin pa pravi, da ni on kriv, marveč zdravniki bolnice, ki se niso ravnali po njegovih nasvetih. Pravi, da je s stradanjem ozdravil že krog 10,000 bolnikov. Mnogo jih je popolnoma ozdravil. Tako celo nekega sifilitika, ter se je radi tega prijavil za — Noblovo nagrado, ki pa je seveda še ni dobil in je tudi bržkone ne bo.

Od njegovih pacijentov mu jih je že 9 umrlo. A vsi ti so umrli le radi tega, pravi Suvorin, ker so poleg njega poslušali tudi .... zdravnike.

Suvorin torej veruje, da je sestradanje vir zdravja.

Potem takem bi morali biti ljudje v delavskih revirjih in še posebej naši trboveljski rudarji sami korenjaki.

Sanatorij za železničarje na Pohorju

Komisija prometnega ministrstva, ki je dospela v nedeljo v Ljubljano, da v Sloveniji poišče prostor, kjer naj bi se zgradil sanatorij za železničarje, bolne na pljučih, si je v nedeljo in ponedeljek ogledala vse tri predlagane kraje: državni gozd v Gorjah pri Bledu, gozd pri sv. Neži nad Tržičem ter kraj med Visolami in Čadramom pri Slovenski Bistrici.

Komisija se je odločila za zadnje imenovanega. Komisiji se je priključil tudi dr. Matko, ki je že poprej po nalogu našel ta prostor pri Visolah. Komisija je potrdila njegovo mnenje ter bo prometnemu ministru predlagala za najboljši prostor kraj pri Visolah. Če bo prometni minister potrdil, potem bodo dobile Visole lepo zdravilišče za bolne železničarje.

Visole imajo izredno lepo lego na Pohorju. Pogled sega prav do Varaždina in zagrebškega slemena. Tudi okolica je zdrava in daje možnost cenene prehrane in lastne ekonomije. Kraj za zdravilišče je zavarovan proti severu z mogočno Tinjsko goro in ima izredno mnogo jelovih in smrekovih gozdov. Leži le za nekaj metrov niže kakor Golnik nad Tržičem. Za zvezo sanatorija s Slovensko Bistico bo treba le nekoliko popraviti podpohorsko cesto, ki je stara že nad 200 let. Banška uprava bo gotovo priložila svoj davek, da se ta 6 metrov široka cesta izboljša.

Po pregledu terena po komisiji, je mestna slovenjebistriška občina priredila komisiji banket, kjer je v svojem nagovoru naglašal župan, da bodo okoliške občine podpirale akcijo za sanatorij.

Stroški za sanatorij so predvideni na tri in pol milijonov dinarjev.

Dne nesreči v Trbovljah. — Pri posestniku Kmetu v Trbovljah je stopil dne 21. maja v službo hlapec, star krog 30 let, ki je prišel do tega mesta preko borze dela. Naslednjega dne je s konji vozil opeko s Polaja na Vode na Palkovo stavbišče. Ta cesta je zelo strma in je bila novemu hlapcu še malo znana. In to je postalo zanj usodno. Vrh klanca je začel prepozno zavirati, voz je v hitrejšem tempu začel drčati po strmini, hlapec je zaviral a ni uspel. Voz je zdrvel po strmini, pritisnil hlapca ob plot, da mu je stisnil ves prsni koš ter je obležal na mestu mrtev. Voz je drdral naprej, konji so se splašili — in kmalu bi prišlo do nove nesreče. Nekoliko niže je neki delavec baš delal nekaj v jarku, zadnji hip je opazil po strmini bližajoči se voz ter je skočil iz jarka. Hip nato bi bil voz lahko zletel preko njega. Voz se je spodaj ustavil in si je pri tem eden konjev pobil glavo. — Kako se ponesrečeni hlapec piše, ne vedo, ker ga je gospodar dobil šele prejšnjega dne in je nato odpotoval, delavsko knjižico hlapca pa je imel zaklenjeno. Le to vedo, da mu je ime Jurče. Pred nekaj dnevi je torej vsekakor še postajal pred borzo dela v Ljubljani, potem je dobil službo, jo danes nastopil in jutri dobil smrt.

Druga nesreča utegne zahtevati življenje 7-letnega fantaedinca trgovca Požuna. Fant je stal pri Sokolskem domu, kjer je imel naraščaj vaje z metanjem krogel. Neki fant je kar na slepo vrgel 7 kg težko kroglo v hipu, ko je preko telovadišča skočil 7-letni Požunok edinček. Krogla mu je priletela baš v glavo in fant je bil v hipu ves oblit s krvjo. Zdravnik rudniške bolnice mu je takoj nudil prvo pomoč ter odredil prevoz v Ljubljano. Krogla mu je stisnila lobanjo na sencih.

Kobilice v Bosni in Hercegovini. — V Bosni in Hercegovini so se pojavili veliki roji kobilic, ki pustošijo deželo. Pojavile so se kobilice v občini Aladanič. Smatrali so sprva, da gre za lokalno šibo božjo in si niso bogve kaj belili las. Občina Aladanič ni imela dovolj kredita za zatiranje kobilic in so se tako kobilice prav uspešno razpasle. Kobilice zdaj nadaljujejo svojo pot, pustošijo njive, polja, travnike, drevje, žito in cele gozdove. Prišle so že v primorsko banovino. Bližajo se Mostarju, puščajoč za seboj cele opustošene vasi. Akcija s pobijanjem in zatiranjem pa je slaba. Kreditov ni. Siromašna občina je votirala za to borbo 10,000 Din, dočim je zetska banovina dala za to na razpolago 2500 Din. Kobilice se v celih oblakih selijo iz vasi v vasi.

PEVCI: Ameriške delavske pevske zbore naj ob tej priložnosti opozorimo na bogato literaturo slovenskih in srbskih ter hrvatskih narodnih pesmi v harmonizaciji naših najboljših komponistov. So to pesmi, ki so povsem naše in ki gredo od srca do srca ter uspejo ob vsaki priliki in pri vsaki publiki. Te zborovske literature je mnogo nove. Izseljenska Liga v Ljubljani (Miklošičeva cesta 13) je pripravljena z veseljem, ustreči ameriškim pevskim zborom s to literaturo. Proti majhni odškodnini vam preskrbi tiskane partiture, v kolikor pa so le v rokopisu, jih lahko dobi v prepis.

Smrtna kosa

V Ljubljani je umrl v 36. letu starosti posestnik, sedlar in ličar Lojze Malgaj. — Po dolgi bolezni je izdihnil v Medvodah Ivan Langerholz, železničar pokoju. — V 84. letu starosti je umrla v Varaždinu Matilda Moskovičeva. — V Duplici pri Kamniku je preminul Ivan Osolin, posestnik, v 71. letu starosti. — Po dolgi bolezni je umrl v Ljubljani Franc Birk, posestnik.

Nekoliko pravopisa

Piše Veno Venomer, Ljubljana

ABECEDNI ZAZNAMEK

napačnih oblik, besed in konstrukcij našega knjižnega jezika. Kar stoji za znamenjem*, je pravilno, oziroma bolje! Navedeni so tudi slovenski izrazi za nekatere tujke

Pravilen pa je **od**, kadar izraža vzrok: vriskal je od veselja, umrl je od žalosti (toda: pil je iz obupa).

odgovarjati (nemško) v primeru: knjiga ne odgovarja potrebam* ne ustreza potrebam.

odstraniti se* oditi; z jezo se je odstranil* je odšel.

ogrožati* ogražati (nedovršnik); velika povodenj ogroža tisoče življenj* ograža; pravilno pa je: spričo tega napada je bila naša fronta ogrožena. Podobno: obstojati* obstajati, obstati, obstajam, obstojim.

osobje (hrv. osoba)* osebje (ker pravimo oseba).

osvestiti se* zavedeti se; onesvestil se je, a se je kmalu zavedel.

otrok; 6. sklon množine se glasi z otroki (ne z otroci); 5. sklon množine pri **otrocih** (ne pri otrokih).

par; pravilno: par nogavic, zaljubljen par, napačno par ljudi* nekaj ljudi.

parobrod* parnik.

pasti v glavo* priti na um; padlo mi je v glavo* prišlo mi je na um.

pivo, pive* pivo, piva (sklanja se kot delo); vrček pive* vrček piva.

plakat* letak.

plidkost* plitkost.

podati se na pot* iti na pot, odpraviti se, napotiti se (podati se — sich begeben).

polen, popolen* poln, popoln.

poročiti se* omožiti se. oženiti se; moški se oženi, ženska se omoži, poroči ju pa duhovnik ali uradnik.

postati bled, rdeč* prebledeti, zardeti, postarati se, pomladiti se i. t. d.

potom* z, po; s; bil je popokojem potom ukaza* z ukazom; potom poročil smo zvedeli* po poročilih; tajnim potom so odšli* na skrivaj ali po skrivni poti so odšli.

povodom volitev* ob volitvah; povodom razstave* ob priliki razstave.

pozabiti na kaj* pozabiti kaj; pozabil sem na mater* pozabil sem mater.

pravzaprav* prav za prav.

predbacivati (hrv.)* očitati, oponašati.

predpretekli čas rabimo samo pri dovršnih glagolih: stopil sem bil v sobo; hodil sem (ne: hodil sem bil) po sobi.

predujem* predjem.

prekiniti* pretrgati.

premogorov* premogovnik, premogovni rudnik.

prestolica* prestolnica.

priseinik, priseljenik* priseljenec, priseljensko vprašanje.

ravno* prav; ravnokar* pravkar ravno tako* prav tako; ravnotam* istotam; bilo je ravno prav* bilo je kot nalašč; ravno zdaj sem rekel* pravkar sem rekel; ravno to je* prav to je.

raz z rodilnikom (raz mize, raz hiše)* s tožilnikom: raz mizo, raz hišo.

razmotrivati* razmišljati, preudarjati.

razun, razven* razen.

rodilnik množ. na —ij* —i; n. pr. ljudij, nočij....* ljudi, noči.

rudeč, rudeti, rujav* rdeč, rdeti, rjav.

s (predlog) pred samoglasniki (a, e, i, o, u) ter soglasniki b, d, g, j, l, m, n, r, v, z, ž*z; n. pr. z Ano, z bratom, z Dano, z glavo i. t. d.

saj* vsaj v primeru: **vsaj** ti me ne oštevaj, **saj** je že brat dovolj; razločevati moramo **saj** in **vsaj**!

sledeče* to-le; rekel je sledeče* *rekel je to-le.

slučaj* primer; n. pr. v primeru, da se vrnem (ne: v slučaju, da se vrnem); da pa tujec sredi New Yorka sreča znanca na ulici, to je pa slučaj.

slovit* slaven, sloveč.

spominjati se na kaj* spominjati se česa; spominjam se na dogodek* spominjam se dogodka.

srečno bilo* naj bo srečno, bodi srečno!

stelaže* police, stojalo.

starši* starši.

stopnjice* stopnice (od stopiti).

svota (hrv.)* vsota, znesek.

svrha (hrv.)* namen; v svrho nakupa* za nakup.

šlem* čelada.

špičast* šilast, koničast (špica* konica, šilo).

spranja* razpoka, razporek, reža.

šteditl* varčevati; **prišteditl*** prihraniti.

tekom* med, v; tekom treh let* v treh letih.

toraj* torej.

trenutek* trenotek.

ukiniti* razpustiti, odpraviti, razveljaviti, ustaviti.

uliti* vliti; prav tako vredi, vlomiti, vtisniti...., ker izražajo ti glakoli gibanje v kaj (noter); pravilno pa je: uleči se, usesti....

umreti na lakoti* za lakoto.

usodepoln* usoden; to je bil zanj usodepoln trenotek* usoden.

včeraj zvečer* sinoči.

več* nekaj, n. pr. čez več mesecev sem ga našel* čez nekaj mesecev....

vežbati se* uriti, vaditi se.

vrata, pred vratmi* pred vrati.

vsaj; glej saj!

vsaki* vsak.

vzrujavati se* razburjati se; Belgijci se še vedno vzrujajo nad zaroko princese* so še vedno razburjeni radi zaroke....

za (predlog) vezati z nedoločnikom je napačno; n. pr. to je za obupati* človek bi obupal.

zadej* zadaj.

zbok* zbog.

zbrati skupaj* zbrati; pazi na razliko med izbirati (iz kupa stvari nekaj izbereš) in zbrati (raztresene liste zbereš).

zoperstaviti se, zoperstavljati se *upirati se, ustavljati se.

žehtati* pariti.

žigosati* zaznamovati.

življenje, biti pri življenju* živ biti; bil je še pri življenju — (nemško)* bil je še živ.

(KONEC)

Opazovanja

(Nadaljevanje z 2. strani.)

telja za delavske interese. V tem oziru ima posebno Maurer rekord kot malo, ako sploh kateri delavski voditelj.

* * *

Najgorostasnejše primarne volitve so se pred nekaj dnevi pa izvršile v famozni North Carolini, kjer je bil poražen senator Simmons po odvetniku Bailyju. Simmons, ki je v senatu že 30 let nepretrgoma, je pri zadnjih predsedniških volitvah podpiral Hooverja, ker je preveč sovražil Smitha. Njegova politična nepokornost l. 1928 je bilo edino vprašanje v volilni bitki. Vsi pravoverni demokratje slavne Severne Karoline, ki strelja stavkarje na način kot strelijajo na zapadu zajce, so se dvignili proti reakcionarnemu Simmonsu in ga kaznovali, ker ni bil dovolj reakcionaren. Vprašanje ogromne revščine in izkoriščanja tekstilnih in drugih delavcev, ki vlada v tej državi, ki seveda ni v tem oziru nobena izjema, ni za pravoverni demokratski jug nobeno vprašanje.

* * *

Slična igra se odigrava tudi v državi New Jersey, kjer se za senatorsko togo poganja med drugimi tudi bivši Morganov partner Dwight Morrow. Radi svojih diplomatskih zaslug kot ameriški poslanik v Mehiki, se mora možu dati priznanje. Izgladiti in vblažiti napeti položaj, ki je vladal do pred par let med obema državama, je bilo veliko delo, za katero sta mu obe deželi lahko hvaležne, in sicer tembolj, ker je nastopil službo direktno iz smrdljivega Wall streeta.

* * *

Morrow misli priti v senat izključno potom "mokrega" vprašanja. Njegova edina kampanjska točka je modifikacija ali pa odpravo 18. amendmenta. Nikdo, ki ni fanatično slep, ne bo ugovarjal, da je prohibicija važno vprašanje za deželo in da je potrebno storiti konec škandalom, korupciji in drugim zlam, ki jih prinaša ta "reforma" verskih zelotov.

* * *

Tudi ni nikakega dvoma, da s pivom, vinom in šnopsom ne bo pomagano ne brezposelnim, ne starim delavcem, ki so brez dela in sredstev za življenje, ne bo odpravilo ali pa zmanjšalo diktature velikih korporacij in bankirjev in tudi ne rešilo vprašanj, ki izvirajo iz ameriškega imperializma. Šnopsa, vina in piva je v deželi dovolj; legaliziranje izdelave bi le nekoliko olajšalo situacijo in zmanjšalo korupcijo. Dela v deželi bi zato ne bilo več kot sedaj, ker šnops, vino in pivo mora tudi sedaj nekdo izdelovati in si s tem služiti kruh. Brezposelni bi potem postali le butlegarji, kar bi brezposelne situacije itak nič ne spremenilo, ker butlegarji so tudi svoje vrste delavci kot na primer trgovci. Delajo in prodajajo robo, katero ljudstvo zahteva. Edina razlika med tem in "mokrim" sistemom je v cenah in kvaliteti. Glede moralističnega zafrkavanja butlegarjev je navadni zofizem, ker dosti je "legitimnih" trgovcev, ki tudi prodajajo slabo, nepotrebno in škodljivo blago ljudstvu. Ako je biznis biznis, potem je tudi butlegarstvo biznis ne glede na sankcioniranje s strani vlade in prohibičnega elementa.

* * *

Newjersejska volilna bitka le pokazuje politično praznoto Amerike. Volilce bodo lovili v čedalje večji meri z "mokrim" in "suhim" vprašanjem, kar bo obema starima strankama jako prav prišlo. Nekateri bodo ponujali vino, pivo in šnops, drugi to zanikali. Druga vitalna vprašanja bodo pozabljena, oziroma ne bodo prišla v ospredje, ker jih bo zasenčevala "prohibicija". Prihodnjih deset let bo Amerika priča šemanskim bojem političnih akrobatov, ki bodo nadkriljevali vse prejšnje. Brezposelnost, ekonomska nesigurnost ljudstva, nizke plače in avtokracija v industrijah in slična vprašanja, ki SO VAŽNA za maso, se bodo svobodno pasla na pašniku, kateremu bodo gnojili s prerekanjem o prohibiciji.

Holderman zagovarja delavsko izobrazbo

Paterson, N. J. — Poklicne šole za mlade delavce bi morale uključevati tečaj o modernih industrijskih odnošajih in o izboljšanju položaja delavskih mas, je dejal Carl Holderman, organizator Hosiery Workers unije, na zborovanju učiteljske unije. Nesreča v ameriškem šolskem sistemu je, da učitelji vedno kažejo učencem vabljivo sliko, da se posameznik lahko povzpne s tem, da potlači druge in si jih takorekoč zasužnji. Taka izobrazba je zmotna, kajti vsakdo lahko ve, da je matematično nemogoče, da bi se vsak povzpel na vrh in vladal druge ljudi.

Canter kandidat za governerja

Boston, Mass. — Harry J. Canter, ki je bil pred kratkim izpuščen iz ječe, v kateri se je nahajal leto dni, ker je imenoval governerja Fullerja za morilca Sacca in Vanzettija, je bil nominiran za komunističnega kandidata za governerja v državi Massachusetts.

Tesarji na stavki

Laramie, Wyo. — Organizirani tesarji so zastavkali, ker so podjetniki odklonili njihove zahteve za zvišanje mezde. Sedaj prejemajo osem dolarjev na dan in zahtevajo, da se jim mezda zviša za en dolar na dan. Tesarji bodo najbrž prodrli s svojimi zahtevami.

THORE SE NE STRINJA S POKOJNINSKO PREDLOGO

Apelira na governerja Allena, naj jo vetira

Boston, Mass. — (F. P.) — Wendell Phillips Thore, ki je že nad dvajset let aktiven v gibanju za državno starostno pokojnino, ni zadovoljen s pokojninsko predlogo, ki je bila sprejeta v legislaturi. Poslal je apel governerju Allenu, v katerem ga poziva, naj jo vetira. Thore izjavlja, da je predloga, kakršna je bila sprejeta, izdajstvo nad državljani v Massachusettsu.

Governer je odgovoril Thoru, da ne bo podpisal predloge, dokler ne prejme obvestila od generalnega državnega pravdnika glede njene ustavnosti. Nadalje je omenil, da bo upošteval nasvete državne delavske federacije in drugih delavskih organizacij, ki se ne strinjajo s predlogo in žele, da se amendira.

Predloga predvideva, da mora vsak prosilec za starostno pokojnino bivati v državi dvajset let, mora biti ameriški državljan in star 70 let. Država bi prispevala eno tretjino vsote, okraj, v katerem stanuje prosilec, pa ostali dve tretjini.

Thore je izjavil, da predloga ponižuje državljane in jim stavi razne zapreke v slučaju, da vložé prošnjo za pokojninsko podporo.

Duhovnica Aimee ga je spet polomila

New York. — Aimee Semple McPherson, slavnoznana dušna pastirica iz Los Angelesa, je imela zadnjo soboto konflikt s carinskimi uradniki, ko se je vrnila iz Palestine in Evrope. Zamolčala je precej blaga, od katerega je treba plačati carino in carinski urad ji je zaplenil kovčege ter ji naložil $277 denarne kazni. Aimee se je izgovarjala, da je v kovčegu "žegnana voda iz svete dežele", preiskava pa je odkrila, da so v kovčegu namesto "vode" fine obleke iz Pariza. Dušna pastarica je pri odhodu v Evropo imela rdeče pobarvane lase, nazaj pa je prinesla svetlo barvo in njene ustnice so — kosmetično mišljeno — paradižniško rdeče.

Greater New York ima 9,000,000 prebivalcev

New York. — Na temelju cenzusnih številk ima Greater all večji New York 9,146,500 prebivalcev. Od teh je 6,396,000 v mestu, ostali pa v okolici, ki meji z New Jerseyjem, Westchester okrajem in oglom Connecticuta.

Kupite si farmo v Wisconsinu.

Rodovitna zemlja, zdravo podnebje. Na prodaj imamo farme 40-47-80-120 in 160 akrov obdelane farme. Cene so sedaj zelo nizke. Kupi se z lahkimi pogoji.

RIGHT REALTY CO.

Ermens & Oevirk

592 National Avenue,

Milwaukee, Wis.

Agitirajte za Prosveto!

Slika po potresu v mestu Rangoon, Burma. Mesto Pegu, ki je oddaljeno 58 milj od Rangoona, je bilo po potresu popolnoma porušeno.

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Cerkvenik

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem konkursu Prosvete)

— Drugi aforizem, gospod doktor! Vsi zaspanci učijo svoje otroke, da je rana ura zlata ura!

— Razorožen sem. A zdaj dovolite: Kaj bi vi napravili, da vam rečem: bodite današnjo noč moja žena!?

— Je to resna ponudba?

— Recimo, da je!

— Tedaj bi rekla: Gospod doktor, nekoliko ste prestari, bili bi lahko zatorej, nekoliko pametnejši. Pa čeprav bi bili mladi, mlajši, zapeljivi, privlačni in še stokrat privlačnejši, ne bi se vam udala, kajti v meni počivajo misli, čuvstva, hrepenenje moža, ki ga ljubim. Ne bi hotela, da pade v to jezero čiste, demantno bistre vode le kapljica strupa . . .

— Aha! Vidite! Priznavate, da je tudi vaše telo v nekakšni zvezi s to vašo brezosebno ljubeznijo.

— Nikdar nisem trdila, da je brezosebna. Iz osebe izvira, oseba ji je predmet . . . Morebiti je materialna (to me malo zanima!), a je vsekdar racionalna; doumela je, da mora poskušati olajšat trpljenje drugim, doumela je, da ji trpljenje tistega, ki ga ljubi, ne more nuditi prav nikakšnega lajšanja lastnega trpljenja.

— Končajva! Gledal bom, da ju rešim. Potem bom morebiti doživel še prav čuden konec te čudne zgodbe. Zdaj bom že iz radovednosti ukrenil vse, napel poslednjo žilico svojih možganov, da ohranim, kar se ohraniti da.

Dr. Springer je hodil po sobi sem ter tja, glasno nekaj mrmral, živahno gestikuliral, od časa do časa udaril močno s peto ob pod, se zaustavil in krepko zaklel:

— Strela božja!

Rosa je poznala dobro njegove navade. Vedela je, da so to njegova običajna premišljevanja pred vsako težko operacijo.

Ustavil se je ob steni in risal s prstom po njej. Potem se je preselil k oknu in risal s prstom po vlažnem steklu. Videla je, da je narisal vrat, žile, kosti, muskulaturo . . . stal je pred sliko, ki se je vedno bolj in bolj izgubljala.

— Hudičeva zadeva! Hudičeva, ti pravim, ti stari bebec! Bebec si dr. Spriger! Glej jo! Preluknjana je! Prav za prav nemarno smešna in preprosta zadeva . . . ampak medicina . . . znanost! Ljudje božji, držite se za trebuhe . . . Takšna znanost! Hudič naj jo izvoli natakniti na peklenske vile! In doktorat? Ali ni doktorat nič? Pojdi se solit, dr. Springer! Vsak dan si bolj neumen! Pa saj to je neizbežna usoda slave! Le bebci so godni, da se slavijo!

Rosa se je smejala. Dobro je vedela, kaj vse še pride na vrsto. Ko ne bo šlo z lepa, se bo dr. Springer resno oklofutal. Dal si bo krepko okoli levega in še krepkejšo okrog desnega ušesa, da bo kar odmevevalo po sobi in si bo rekel:

— Drugega ne zaslužiš, stari osel! Kdo vraga ti je dal doktorat?!

Poslednji argument je konopec:

— Gospod doktor naj blagohotno izvolijo seznaniti nežni svoj vrat s konopcem! Tukaj imajo konopec, trd konopec, dober konopec! Obesite se, ampak obesite se tako, da ne boste delali drugim ljudem Bog ve kakšne napote.

Tedaj bo izvlekel iz žepa konopec in si ga kazal:

— Dober konopec, sijajen konopec . . . izdelek dvornega dobavitelja. Medicino obesi, doktorat obesi, univerzo obesi . . .

To se je ponavljalo pred vsako težjo operacijo, a rezultat je bil skoraj vedno enak. Uspehi njegovih operacij so bili skoraj vedno presenetljivi.

Ko mu je kakšna težka operacija šla srečno izpod rok, se je pohvalil:

— Odlično, dr. Springer! Imenitno si napravil! Ampak, zapomni si: ne zato, ker si doktor . . . Ne pozabi, da so goske rešile Rim, ne pozabi, da je žabje stegno praded žarnice in električne lokomotive . . . Ne pozabi, da je lahko doktor vsak šmrkavec, ki ima bogatega očeta. — Čestitam ti na uspehu!

Če se je pa operacija ponesrečila, je dejal:

— Še slepa kura zrno najde, Springer pa priložnost, da dokaže svojo oslovsko pamet . . .

Nekdaj se je bil res obesil.

— Osli, kenguruji, je vpil, mar ste ob pamet, da takšno nekoristno, škodljivo žival rešujete? Takšnega preprostega primera nisem mogel rešiti . . . In to naj vam bo zdravnik! Strela gromska, saj to je bila otročarija! Vsak šmrkavec bi bil stvar uspešno završil! Star in neumen sem že! Vsi ste priče, da se niti obesiti ne znam, kakor se spodobi pravemu obešenjaku . . .

Rosa je odšla v spalnico in ga pustila samega. Brskala je po medicinskih knjigah, študirala, skušala primerjati rano svojega moža z raznimi, ki jih je v svoji praksi dr. Springer operiral . . . Tako sta vsak v svoji sobi, Rosa v spalnici, zdravnik v Bojovem kabinetu, mučila svojega duha z istim problemom. Nekaj olajšujočega je bilo v tem napenjanju možganov. Poglobila se je tako vneto v študij rane svojega moža, da je v Boju videla kmalu samo enega izmed tisočerih ranjencev.

Zašepetala si je:

— Strast do operacije . . . Kakor hazardna igra!

Ko je kdaj pozneje razmišljala o tem, se ni mogla dovolj načuditi dejstvu, da je tisti večer razmišljala o Tanji celo drugače, nego o svojem možu.

O Boju je premišljevala, kakor da gre zgolj za zelo zamotan primer, ki se mora uspešno rešiti . . . Tanjo pa je ves čas jasno videla pred seboj . . .

Njeno razmesarjeno oko je videla in jo je vso streslo.

Če bo oslepela. Kako skažen obraz bo imela! In vse to izključno le po njeni krivdi.

Da bi ji vsaj oko rešili!

Prihodnji dan je z neverjetno hladnokrvnostjo pomagala dr. Springerju pri delu.

Dr. Springer je odklonil pomoč asistentov. Obstala sta sama z Roso v operacijski sobi.

Niti besedice nista spregovorila. Delala sta, kakor da se jima prav nič ne mudi: počasi, odmerjeno, hladno.

Boju se je bledlo.

— Tanja, Tanja . . . beži . . . glej . . . strelja . . . zdaj . . . beži, Tanja — Rosa te bo . . . glej . . . gleda, gleda . . . kakšne strašne oči . . o — o . .

Rosa ga je pobožala. Umiril se je.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Julij Schnitzler:

Napredek kirurgije

Dokler so bile bolečine in nevarnost okuženja stalni atribut sleherne operacije, je bilo polje kirurgije zelo omejeno. Ko pa so se te meje podrle, se je začelo v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja uspešno prodiranje kirurgije na vsa polja zdravstva. Kirurgiji trebušnih organov, ki je prva izrabila blagoslov narkoze in asepse, se je kaj kmalu pridružila kirurgija gibalnih organov, živčnega sistema, obisti in zdaj še pisnih organov: pljuč in srca.

Vendar zdravniška veda ni počivala in je marljivo začela izpopolnjevati temelje moderne kirurgije, to je anestezijo (obrezčutenje) in antiseptične (razkuževalne) metode zdravljenja ran. Poleg splošne narkoze z vdihavanjem etra se je razširila tudi narkoza s plinom, ki povzroča smeh, in etilenom, zlasti v Ameriki. Sicer je res, da večje statistike še niso mogle potrditi, da bi bile nevarnosti teh narkotičnih sredstev kaj manjše kakor pri narkozi z etrom. Zakaj — to velja poudariti — nevarnosti pravilno izvedene eterske narkoze so tako neznatne in nepomembne, da je nezmiselna vsakršna bojazen pred njimi. Znatno opasnejše je vbrizganje anestecitisov (sredstev za obrezčutenje) v hrbtenico, tako zvana lumbalna anestezija. Razširjenje uporabe lokalne anestezije je postalo mogoče šele tedaj, ko so mogli nadomestiti strupeni kokain z mnogo nedolžnejšimi snovmi, kakor na primer z novokainom i. dr. S tem so dosegli, da je mogoče tudi velike in delj trajajoče operacije izvesti s samim krajevnim omotenjem. Ali je budnost operiranca med operacijo zanj dobra ali ne, je še odprto vprašanje. Vsekako sme biti človeštvo hvaležno za to, da je kirurgija našla v etru sredstvo, ki operacije potrebnemu bolniku ne samo prihrani bolečine, ampak ga tudi obvaruje vseh grozot operacije same, ne da bi bil pri tem niti od daleč tako nevaren kakor kloroform, ki so ga prej rabili.

Mnogo so že študirali, kako bi bolniku prihranili neprijetne občutke, ki nastopijo v začetku inhalacijske narkoze; domislili so se, da bi kazalo bolnika uspavati neposredno pred pravo narkozo s kakim drugim sredstvom. Omenimo naj pri tej priliki samo avertin, ki ga vbrizgajo v črevo, in ki prav hitro človeka uspava brez kakršnihkoli neprijetnih občutkov. Avertin so že uporabili ne samo kot uvodno narkozo ampak tudi kot edino in glavno narkotično sredstvo. Toda, žal, se nade, ki so jih od njega obetali, niso izpolnile. Spoznali so, da je čista etrova narkoza znatno manj nevarna od narkoze, kombinirane z avertinom.

Tudi polje ravnanja z rano in antisepse je že dodobra obdelano. Vendar do danes še niso našli idealnega sredstva, ki bi klice uničilo ali jih vsaj kolikor mogoče iztrebilo, ne da bi obenem načelo človekovega staničja —in tudi ni verjetno, da bi kdaj odkrili tako sredstvo. Našli pa so pri tem iskanju vendar neke snovi, kakor na primer vucin in rivanol, ki razmeroma krepko uničujejo bakterije, človeškemu staničju pa prilično malo škodijo. Rivanol se je uveljavil tudi v kirurgiji. Praktično še važnejše je na starejših teoretičnih izsledkih temelječe, zlasti v vojni preizkušeno operativno zdravljenje onesnaženih ran: izrezanje onesnaženega dela rane, s čimer so dosegli aseptično rano. Pri tej priliki naj omenimo injekcijo tetanovega antitoksina (protistrupa), ki prepreči omrtvični krč rane. To sredstvo je neobhodno potrebno pri vseh ranah, ki se onesnažijo s cestnim prahom, vrtno prstjo ali hlevskim blatom. Že z razmeroma majhnimi dozami protistrupa se prepreči izbruh strašnega omrtvičnega krča, toda treba ga je vbrizgati čim prej po dobljeni poškodbi; učinek pa je nezanesljiv, če vbrizgaš protistrup tedaj, ko so se simptomi bolezni že pojavili, le v redkih primerih utegne pomagati večja doza.

Na polju kirurgije abdominalnih organov ni bilo v poslednjih letih doseženega v načelu nič novega. Doseženi napredek temelji deloma na zgodnjem spoznanju bolezni, tako da je mogoče izvršiti operacijo že tedaj, ko se bolezen še ni preveč razvila, deloma pa na tem, da si je posamezni kirurg nabral čedalje večjih osebnih izkustev. Ne da se tajiti, da se je povprečni nivo kirurga na tehničnem polju v zadnjih dveh, treh desetletjih izredno dvignil. Operacije, ki so bile prej domena posebno sposobnih specialistov, izvrši danes zanesljivo vsak kirurg, ki ima primerno prakso. Velike in komplicirane operacije želodca in črevesja, ki so bile še pred dvajsetimi, tridesetimi leti redkost, so danes tako rekoč vsakdanji kruh vsake kirurške postaje. S čedalje bolj naraščajočo vajo in vzporedno napredujočo tehniko so se, kar je samo po sebi razumljivo, rezultati znatno izboljšali. Isto velja tudi za operacije želodčnega mehurja.

Kako zelo je delovanje kirurga odvisno od poznanja celotnega polja medicine, svedoči dejstvo, da so nova dognanja dokazala, da se da cela vrsta obolenj, o katerih so prej mislili, da so bolezni krvi ali jeter, ozdraviti z operativno odstranitvijo vranice.

Novejšega datuma kakor kirurgija abdominalnih organov je operativno lečenje obolenj prsnih organov. Tu beleži postopek različnega pritiska, ki odpravlja nevarnost nenadnega dostopa zraka v prsno votlino, lepe uspehe. Obolenja pljuč, ki so bila prej nedostopna operacijam, je zdaj mogoče zdraviti. Tako so na primer, čeprav do zdaj samo šele v redkih primerih, z uspehom operirali nove tvorbe na pljučih. Tudi operativno zdravljenje gnojitev na pljučih beleži že lepe uspehe, prav tako pa ima na napredku pljučne kirurgije nemalo zaslug operativno zdravljenje pljučne sušice.

Kadar govorimo o kirurgiji srca, ne smemo imeti v mislih operativnega zdravljenja napake srčne zaklopnice. Sicer so res napravili tudi v tej smeri že nekaj poizkusov, toda o metodi ne moremo prav govoriti. Zato pa imamo nad rugi plati na stotine primerov poškodb in ran srca, kjer je kirurg s pravočasno in spretno operacijo rešil človeka zanesljive smrti. Prav tako obetajo mnogo uspeha stremljenja, ki hočejo popraviti srce, trpeče zaradi neugodnih mehaničnih okoliščin. Naj že gre za zraslosti osrčnika v najrazličnejših oblikah ali pa naposled za deformnosti prsnega koša, ki srce mehanično ovirajo — vse to sicer utegne vplivati na tehniko in izvedbo operacije, ne izpremeni pa nič na načelni možnosti kirurškega zdravljenja.

Uspehi možganske in hrbtenične kirurgije so ne glede na visoke zahteve na kirurško tehniko v prvi vrsti odvisni od nevrologove diagnoze. Zakaj čim skorajšnja diagnoza je bistven pogoj za uspeh morebitne operacije. Na Angleškem in v Ameriki je pogosto kirurg in nevrolog ista oseba. Toda to so navzlic vsemu izjemni pojavi in je veliko vprašanje, ali je mogoča taka personalna unija.

V področje nevrokirurgije spadajo tudi injekcije anestezujočih snovi v živce. Mučna nevralgija obraza se da pogosto zdraviti na ta način.

Nič ne more jasneje podčrtati pomena eksperimentalne preiskave za zdravstvo kakor preokret, ki ga je doživela praksa krvne transfuzije z odkritjem krvnih skupin. Če je bila prej krvna transfuzija združena z nepreračunljivimi nevarnostmi, smemo danes reči, da je postala v rokah veščega zdravnika popolnoma neopasna metoda, ki je rešila že marsikako sicer izgubljeno življenje. Tu naj izpregovorim besedo, dve o hvala Bogu ne prepogosti krvni bolezni hemofiliji. Za to bolezen, ki se v čisto določenem redu podeduje in ki obstoji v tem, da visi bolnik v neprestani nevarnosti izkrvavitve, nismo do poslednjega časa imeli nikakih sredstev. Zdaj pa izvemo, da so v Španiji prav pred kratkim dobili zdravilo, čigar natančna sestava še ni znana, ki pa so ga z uspehom preizkusili pri celi vrsti primerov. Čeprav je v nekaterih primerih pričakovani uspeh izostal, kaže vendarle, da utegne biti omenjeno zdravilo pravi blagoslov za one nesrečnike, ki jim doslej ni bilo pomoči.

Hoteli in mogli smo na tem mestu omeniti samo nekatere točke iz velike kirurške delavnice. Poudarimo naj, da so bistveni uspehi možni le v sodelovanju z vsemi ostalimi panogami zdravniške vede. V mnogih primerih je to sodelovanje z ostalimi kliničnimi strokami potrebno pred vsem zato, da doženemo točno diagnozo, ki je glavni pogoj smotrene kirurške intervencije. Le sistematična preiskava pripelje do uporabljive diagnoze!

Mih. Žoščenko:

DRAMA V KINU

V gledališče ne hodim. Mnogo bolj cenim kino, ker je tam udobneje. V kinu se, na primer, ni treba slačiti — lahko prihraniš denar. Tudi briti se ni treba — v temi te itak nihče ne vidi.

Samo v dvorano je v kinematografu težko priti. Zelo težko. Prav lahko te pomečkajo do smrti. Vse ostalo pa je zelo lepo in je kar prijetno gledati.

Ko je bil ženin god, sva sklenila, da greva v kino. Kupila sva vstopnici in pričela čakati. Sila mnogo ljudi se je zbralo in vsi so se gnetli pri vhodu.

Mahoma se odpro vrata in neka gospodična pravi: "Naprej!"

Takoj se je pričelo precejšnjo prerivanje. Vsakdo je namreč hotel zasesti čim udobnejše mesto. Ljudje so rinili k vratom, kjer je nastala prava zagozda. Zadnji pritiskajo, sprednji pa nikamor ne morejo. Mene so mahoma stisnili kakor sardelo in me zanesli na desno.

"Hej, strički," si mislim, "nikarte razbiti vrat!"

"Državljani", zakričim, "počasneje, za boga! Vrata boste razklali!"

Tedaj pa, kakor da je navalila nova struja. Nikakor ne mislijo odnehati.

Za menoj se preriva neki vojak. Ta pasji sin me suje naravnost v hrbet. Brcnem ga z nogo.

"Državljan," pravim, "nikar ne zbijajte neslanih šal!"

Nenadoma pa me je dvignilo od tal in treščil sem z usti v vrata.

"Torej", si mislim, "vrata se že udajajo."

Hotel sem proč od vrat in sem si pričel z glavo delati pot. Pa niso pustili. Tedaj opazim, da sem se s hlačami zataknil za kljuko. Namreč, s hlačnim žepom.

"Državljani," zavpijem, "počasneje vendar! Nekdo se je zapel za kljuko!"

Odvrnejo mi:

"Pa se odpnite, sodrug. Zadnji bi tudi radi prišli naprej."

Kako naj se vendar odpnem, ko pa brez prestanka rinejo naprej in ne morem niti roke premakniti.

"Počakajte vsaj, hudiči!" kričim. "Kaj mi hočete sleči hlače? Dovolite vendar človeku, da se sname s kljuke. Saj se že blago trga."

Pa mislite, da so me poslušali? Kaj še!

"Gospodična", pravim, "umaknite se vsaj vi, za božjo voljo. Kar proti moji volji me hočete potegniti iz hlač."

Toda gospodična stoji tudi sama vsa posinela in hrope. Name se ji še pogledati ne zdi vredno.

Mahoma pa me je, hvala bogu, spet poneslo naprej.

"Ali sem se snel s kljuke", premišljujem, "ali pa so me potegnili iz hlač."

Tedaj se je vhod razširil. Prosteje sem zadihal. Ozrl sem se. Gledam, hlače so še tu. Samo hlačnico je kljuka razparala na dve polovici, da se mi zdaj pri hoji opleta okoli nog kakor jadro.

"Glej no", si mislim, "kako tukaj gledalce slečejo."

Kar tak sem šel iskat svojo ženo. Vidim, pritisnili so jo tja do orkestra. Tam sedi in preplašeno gleda naokrog.

Takoj so, hvala bogu, ugasnili luči in predstava se je začela.

Kakšen film je bil, mi je res težko povedati. Ves čas sem namreč krpal hlače.

Eno buciko je našla pri sebi moja žena, štiri pa mi je dala neka dobrodušna dama, ki si jih je snela kar z obleke. Na tleh sem našel tudi konec vrvice. Polovico predstave sem jo bil iskal.

Podvezal sem in podšil, ko se je drama, hvala bogu, končala. In odšla sva z ženo naravnost domov.

(Iz ruščine B. Z.)

RAZNO

Raznožnost. — Ali se dajo zravnati krive noge pri otroku? Da. Če je dete mlado, ne nad 2 ali 3 leta, je najvažnejše, da počiva, da ne hodi. Zgolj počitek v pravilni vodoravni legi more naravnati šibke nožice, ki morajo hkrati poapneti, s tem da dete uživa enega številnih poapnujočih lekov: solnčenje, obsevanje z ultravioličnimi žarki, prehrana bogata s kalcijem, dajati je treba mleko, ki ga nadzira kemična analiza, možgane, ribe itd. Pri čisto mladem bitju se bo to zdravljenje za trdno obneslo. Pri bolj odraslem se lahko poskusi ves ta način. A kadar ne uspe, bo treba kirurško poseči vmes, da se naravnajo kosti. Ob neuspehu je treba otroka, tudi če je še jako mlad, pokazati zdravniku, ki bo izvajal razne preskušnje: radiografijo, preiskavo krvi.

Najstarejši časopis. — To je po vsej priliki francosko pisani tednik "Gazette de Holande" v Haagu, ki na svoji naslovni strani nosi ustanovno letnico 1647. Dvesto osemdeset tri leta — to je za novine znatna starost. Vendar je moral list večkrat prekiniti svoje delo, ker beležijo komaj malo tri tisoč številk. — Še starši pa je službeni dnevnik "Petites Affiches", ki nosi pod naslovom te besede: "ustanovljen leta 1612., izhaja brez prestanka odtlej in objavlja zakonite razglase." Lepa starost: 319 let!

Divji konji v Evropi

Poslednji divji konji žive še na Westfalskem v Nemčiji. Leto in dan so prepuščeni sami sebi. Po jelševju prihajajo žrebeta na svet. Takoj po prvem dnevu svojega pozemskega ihahovanja spremljajo krdelo pod paznim nadzorstvom svoje matere kopitarice. Čreda se baje potika ondot že dokaj let. Danes šteje samo še sto dvajset repov. Ti vrli konjički niso imeli nikdar krova nad glavo. Vsako leto se priredi v majniku ljudska veselica, po kateri gredo lovci v jelševje, da ujamejo nekaj jarih žrebcev, ki se potlej prodajo na dražbi. Krog se čim dalje bolj stiska okoli tropa, ki pod vodstvom svojega vodnika zaman skuša unesti pete preganjalcem. Žrebček ali "cuzek", kakor pravijo Štajerci, brca z vsemi štirimi a nazadnje dobi povodec in se mora učiti vožnje.

Evropa ima še skrivnosti. — Starinoslovci, ki sedaj delujejo v severni Bolgariji, so naleteli na zanimive najdbe. Nedaleč od mesta Preslava se razprostira stavbišče prestolnice prvega bolgarskega carstva, ki je trajalo od l. 600.—900. naše dobe. Grob Kruma Okrutnega, najslavnejšega poglavarja te mogočne kraljevine, je bil po splošnem naziranju tukaj in izkopavanja so potrdila to vero. Odkrili so sledove velikega mesta, po katerih se da sklepati, kakšna je bila omika bolgarskega plemena, ki je nekdaj kočevalo. Zanimiva podrobnost: zasledili so kamenito vkladno kopalnic kraljevske palače. Krum kruti, čigar podoba na konju se vidi na njegovi grobnici, je spadal med one bojevite, za tisto dobo tako značilne kralje, ki so vodili svojo vojaščino nad sosedne, bogatejše in bolj omikane narode, plenit in pobijat. Šele kakih 300 let kasneje so se Bolgari pokristjanili.

Jagode. — Ker se rabijo gnojila za gojitev jagod, bi človek po pameti menil, da jih je treba v kropu oprati, preden jih uživaš. A za pravega poznavalca izgube oprane jagode slastni okus. Na srečo so zdravoslovci dokazali, da jagodov sok sam ubija bolezenske kali in da potemtakem ni nobene nevarnosti, če jih ješ neoprane. Opasnost se še zmanjša, kadar jagode nekaj časa popred zmečkaš, kajti tako sok deluje dosti bolje. Nevarnost izgine popolnoma — po mnenju odločnega sodobnega bakteriologa — če se jagode eno uro močijo v vinu. Jagoda je prijetno in dragoceno hranivo, bogato z sladkorjem, železom in kalcijem.

Agitirajte za "Prosveto!"

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarna. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA